

Programování 2

1. cvičení, 18-2-2025

Obsah

- co budeme dělat v tomto semestru
 - co od sebe očekáváme a pravidla hry
-

Co budeme dělat

NMN112 Programování II

Přednáška bude věnována zejména problematice algoritmického návrhu programů – tedy seznámení se základními algoritmy, datovými strukturami a programovacími technikami s ohledem na efektivitu vytvářených programů. Na cvičeních vedle toho doplníme a procvičíme znalosti programovacího jazyka Python.

Na těchto cvičeních budeme pokračovat tam, kde jste začli v minulém semestru - budeme se učit psát dobrý kód v Pythonu. Kromě psaní správného, čitelného a kompaktního kódu se budeme věnovat i

- efektivitě kódu - už nebude stačit syntakticky správný kód, který dělá to, co má: budu chtít, aby váš kód dělal, co má, s rozumným využitím výpočetních prostředků - paměti a času.
- Budeme se učit implementovat v Pythonu algoritmy z přednášek a teoretických cvičení. Budete psát hodně kódu, abyste se naučili psát kód rychle a rychle ho také odladit.
- Budete také mít spoustu možností vymýšlet si své vlastní algoritmy pro různé úlohy.

Přibližný program - zatím bez uspořádání podle týdnů:

1. Úvod, podmínky k zápočtu, ReCodEx. Instalace Pythonu a vývojová prostředí.
2. Jednoduché problémy, návrh a ladění algoritmů
3. Třídění - různé algoritmy, halda (heap) a její implementace
4. Permutace
5. Hry a optimální strategie
6. Rekurze, memoizace, dynamické programování
7. Grafové algoritmy, zásobníky a fronty

K tomuto "hlavnímu" programu pak přidáme "podprogramy" -- u každého cvičení se naučíme také něco nového z Pythonu, a budeme se učit číst kód.

GitHub

Všechny materiály k tomuto cvičení (zejména doprovodní texty) najdete v repozitáři na GitHubu, <https://github.com/PKvasnick/Programovani-2>. Použijte git v Linuxu anebo GitHub Desktop ve Windows, abyste si mohli stáhnout celý repozitář na svůj počítač. Nezapomeňte vždy před cvičením provést **pull**, abyste si stáhli nejnovější změny v repozitáři.

Pomoc

Budeme dělat jednoduché věci, ale programování je spojeno s častými pocity frustrace, když vám nebude fungovat něco, co by podle vás určitě fungovat mělo.

Základní postup v takovémto případě dlouho bylo **zeptat se lámanou angličtinou Googlu**. Zpravidla tak lze rychle najít kvalifikovanou odpověď a současně se naučit rozpoznat, co je kvalifikovaná odpověď.

Stejně dobře se můžete radit nebo si nechat napovědět od nějakého AI systému, od obecného jako GPT-3/4/5, nebo specializovaného jako GitHub Copilot nebo Claude. Ten vám také dokáže naprogramovat jednoduché úkoly. Může vám bez problémů pomoci s domácími úkoly. I když je volíme tak, aby nebyly pro GPT lehké, nemá úplně smysl bojovat proti větru.

Jak se učit programovat s AI

- Zkuste, pokud to jde, programovat sami. Vypněte AI asistenta a namísto sledování obsedantně generovaného kódu se soustředte na to, co chcete naprogramovat a jak to udělat efektivně, robustně a čistě.
- Dobře si prostudujte, co AI napsalo. Nechte si zobrazit vysvětlení a studujte idiomy. Popřemýšlejte, zda by nešlo kód vylepšit (velice často to jde)
- Pro většinu domácích úkolů dostanete dobré řešení tak, že zkopírujete zadání do komentáře. Všimněte si, že zadání jsou formulována tak, aby byla výstižná a vyčerpávající, takže jsou nejen pro vás, ale i pro AI dobře pochopitelné. Dělejte to taky tak: když napíšete dobré zadání, ono samo bude - kromě kódu - dalším užitečným produktem vaší práce. Naučíte se přitom, že AI někdy nerozumí věcem, které lidem připadají samozřejmé.
- Naučte se, pro jaká zadání je AI opravdu užitečné: věci, které jsou pracné, ale opravdu se vám kvůli nim nechce narychlo studovat další dva Pythonské moduly. Třeba jak vyextrahovat informace z hromady pdf souborů. Libovolný, třeba špinavý a neoptimalizovaný kód vám ušetří kopu otravné práce.

Klidně se ptejte i mě, v průběhu cvičení, nebo e-mailem (peter.kvasnicka@matfyz.cuni.cz), nebo mi zavolejte a dohodneme se na konzultaci (605 386 052).

Podmínky zápočtu

Pro získání zápočtu budete v tomto semestru muset splnit **několik podmínek**.

1. Domácí úkoly

Budete dostávat domácí úkoly a odevzdávat je přes *ReCodEx*.

Budu zadávat dvě úlohy týdně, v den cvičení (úterý) s termínem pondělí 23:59.

Pro zápočet budu požadovat **70% správných odevzdaných domácích úkolů**.

2. Zápočtový test

Zápočtový test bude úkol s náročností běžného domácího úkolu, který budete muset vyřešit v učebně v určeném časovém limitu (90 minut).

3. Zápočtový program

Zápočtový program má být samostatný a kompletní softwarový produkt, tedy aplikace nebo knihovna, která má stanovenou funkcionalitu, má dobře napsaný kód, je otestovaná a validovaná, a je vybavená dokumentací technickou a uživatelskou dokumentací.

O tom, jaký bude váš zápočtový program, se začneme bavit v dubnu, a před koncem letního semestru bychom měli dospět ke specifikaci programu. První funkční verzi odevzdáte nejpozději v polovině září, abyste mohli do konce září získat zápočet.

Podrobnější informace naleznete [zde*](#).

4. Zápočet z teoretického cvičení

Nakonec budete také muset splnit podmínky pro udělení zápočtu z teoretického cvičení, tak jak vám je stanoví dr. Forstová.

Instalace Pythonu

Na počítačích v učebně byste měli najít vše potřebné. Pokud ne, *stěžujte si*.

Na vlastních počítačích máte vícero možností a nechám na váš výběr, kterou si zvolíte.

1. Základní distribuce Pythonu

Stáhněte si instalátor pro svůj systém tady: <https://www.python.org/downloads/>.

Zvolte si nejnovější verzi 3.14. Součástí je vlastní interpret a jednoduché IDE *Idle*.

2. Anaconda

Toto je velká distribuce, která obsahuje rozsáhlou podporu pro využití Pythonu ke zpracování dat, strojové učení a pod. Stáhněte si ji tady: <https://www.anaconda.com/products/individual> a zabere vám docela hodně místa na disku. Součástí je i vyspělé IDE pro vývoj v Pythonu - *Spyder*.

3. Google Colab notebooky

Nemusíte nic instalovat, stačí jít na colab.google.com a začít psát kód do notebooku.

4. JupyterLab

JupyterLab existuje jako samostatná aplikace a lze ji bez externího serveru provozovat na vašem počítači. Pracuje s Jupyter notebooky a je velice jednoduchá na používání.

IDE pro Python

Existuje několik programovacích editorů a vývojových prostředí pro Python, například *PyCharm*, *VSCode*, *Zed*, atd. Nové generace IDE obsahují také AI asistenty.

V tomto semestru nám už *Idle* nebude stačit, budeme psát složitější kódy a budeme dělat těžší chyby, takže se naučíme i nějaké techniky ladění kódu. Na přednáškách budu používat *-PyCharm* a *VSCode*, abyste si na obě prostředí zvykli. Uvidíte ale, že pro množství kratších kódů je výhodnější "lehké" vybavení pozůstávající z nástroje pro správu virtuálního prostředí (např. *uv*) a lehkého editoru (*Zed* nebo *Neovim*).

ReCodEx

Zaregistrujte se prosím v ReCodExu, <https://recodex.mff.cuni.cz/>. Můžete použít svoje přístupové údaje do SISu. Pak se prosím **zaregistrujte do skupiny pro toto cvičení**, můžete tak učinit volbou "SIS integration".

V ReCodExu najdete své domácí úkoly a budete je tady i odevzdávat.

Platí to, co jste se o ReCodExu loni na vlastní kůži zjistili: ReCodEx někdy odmítá uznat řešení, které je podle všeho správné. V takovém případě požádejte o revizi anebo mi pošlete e-mail. Stejně postupujte, pokud si s nějakým úkolem nevíte rady.

První domácí úkoly najdete v ReCodExu po skončení tohoto cvičení. V dalších týdnech budou domácí úkoly zveřejněné v době začátku cvičení.

Co jsme se naučili v předchozím semestru

Samozřejmě jste udělali první kroky v Pythonu - tedy alespoň ti z vás, kteří je neudělali už dříve. Získali jsme také ale několik magických schopností:

- práce se seznamy a znakovými řetězci
- třídění
- binární vyhledávání
- rekursivní funkce
- generátory
- (velice nekompletní) třídy

V tomto semestru tento seznam rozšíříme o nové skillly.

Pro rozcvičení

Součet dvou čísel

Na vstupu načteme dvě celá čísla jako znakové řetězce. Na výstupu má váš kód vypsát jejich součet, ale máte povolenou sečítat pouze číslice 0-9, ne celá čísla. Můžete si představit, že pro sčítání máte k dispozici tabulku typu

	0	1	...	8	9
0	(0, 0)				
1	(0, 1)	(0, 2)			
2	(0, 2)	(0, 3)			
...					
8	(0, 8)	(0, 9)		(1, 6)	

	0	1	...	8	9
9	(0, 9)	(1, 0)		(1, 7)	(1, 8)

kde první číslo je přenos a druhé jsou jednotky součtu. (Pořadí je diktované tím, co nám dá funkce `divmod`, abychom nemuseli přehazovat dvojice.)

Note

Tato úloha není úplně nesmyslná: Python používá celá čísla s prakticky neomezenou délkou a musí tedy operace mezi nimi vykonávat po kouskách.

O co nám půjde?:

- Jak to naprogramovat, aby kód byl hezký a rozumně efektivní? ("uzavřené" cykly: namísto `for` a `while` atd.)
- Funkce `zip` a funkce `itertools.zip_longest`
- Oplatí se pro takováto čísla (uspořádané seznamy číslic) zavést třídu?
- Samozřejmě budeme chtít také odečítat, násobit a dělit. Umíme vytvořit nějaký sjednocující algoritmus?

Zkusíme jednoduché věci:

1. Načtení čísla

```
digits = [int(c) for c in input()]
```

(Začneme jednodušeji a provedeme konverzi na `int`, i když s tabulkou to ani není třeba)

2. Seřazení čísel pod sebe se zarovnáním vpravo a průchod dvojicemi číslic ležícími nad sebou:

```
from itertools import zip_longest
```

`itertools.zip_longest()`

This iterator falls under the category of [Terminating Iterators](#). It prints the values of iterables alternatively in sequence. If one of the iterables is printed fully, the remaining values are filled by the values assigned to `fillvalue` parameter. **Syntax:**

```
zip_longest( iterable1, iterable2, fillval)
```

```
zip_longest(reversed(digits1), reversed(digits2), 0)
```

Díky tomuto se taky nemusíme starat o to, které číslo je delší.

4. Sčítání s přechodem:

```
def add_and_carry(d1:int, d2:int) -> {int, int}:  
    return divmod(d1 + d2, 10)
```

Tuto funkci nebudeme potřebovat, protože si můžeme předem uložit výsledky do tabulky:

```
add_table = {(i, j) : divmod(i + j, 10) for i in range(10) for j in range(10)}
```

Nakonec to všechno můžeme poskládat:

```
from itertools import zip_longest  
  
# Sestrojíme slovník pro sčítání číslíc  
# Klíče: dvojice číslíc (0-9). Hodnoty: dvojice (přenos, součet % 10)  
add_table = {(i, j) : divmod(i + j, 10) for i in range(10) for j in range(10)}  
  
# Načteme dvě čísla jako seznamy číslíc  
a = [int(x) for x in input()]  
b = [int(x) for x in input()]  
  
result = []  
carry = 0  
for da, db in zip_longest(reversed(a), reversed(b), fillvalue=0):  
    carry, digit_sum = add_table[(da, db)]  
    result.append(digit_sum)  
if carry > 0:  
    result.append(carry)  
  
a_print = "".join(map(str, a))  
b_print = "".join(map(str, b))  
result_print = "".join(map(str, reversed(result)))  
print(f"{a_print} + {b_print} = {result_print}")
```

Toto je funkční kód a najdete ho v repozitáři jako `code/Ex01/soucet.py` .

Ještě bychom měli odstranit důležitou vadu: otevřený cyklus `for`. Měli bychom ho "zapouzdřit", aby běžel v C a ne v Pythonu.

Na výstupu budeme mít dvojici (přechod, součet). Jak ale budeme takovéto dvojice sečítat v cyklu?

```
from itertools import accumulate
```

```
itertools.accumulate(iterable[, func, *, initial=None])
```

Make an iterator that returns accumulated sums, or accumulated results of other binary functions (specified via the optional *func* argument).

If *func* is supplied, it should be a function of two arguments. Elements of the input *iterable* may be any type that can be accepted as arguments to *func*. (For example, with the default operation of addition, elements may be any addable type including [Decimal](#) or [Fraction](#).)

Usually, the number of elements output matches the input iterable. However, if the keyword argument *initial* is provided, the accumulation leads off with the *initial* value so that the output has one more element than the input iterable.

Funkce `accumulate` bude postupně zpracovávat dvě dvojice čísel:

- (přenos, aktuální součet)
- dvojice dalších čísel

a z nich vytvoří novou dvojici (přenos, nový součet). Jak to uděláme?

```
def add_and_carry(accumulator: tuple[int, int], digits: tuple[int, int]) -> tuple[int, int]:
    """
    Přičte součet dvou dalších čísel a přenosu, vrací aktualizovaný součet a přenos.
    :param accumulator: tuple (přenos, dosavadní součet)
    :param digits: dvojice nových čísel
    :return: tuple (přenos, aktualizovaný součet)
    """
    carry, old_sum = accumulator
    a, b = digits
    new_sum = a + b + carry # tady bychom měli použít tabulku. Jak to zařídit?
    return divmod(new_sum, 10) # returns (carry, digit_sum)
```

5. Teď už je lehké dát všechno dohromady:

```
from itertools import accumulate, zip_longest

def add_and_carry(accumulator: tuple[int, int], digits: tuple[int, int]) -> tuple[int, int]:
    """
    Přičte součet dvou dalších čísel a přenosu, vrací aktualizovaný součet a přenos.
    :param accumulator: tuple (přenos, dosavadní součet)
    :param digits: dvojice nových čísel
    :return: tuple (přenos, aktualizovaný součet)
    """
    carry, old_sum = accumulator
    a, b = digits
    new_sum = a + b + carry
    return divmod(new_sum, 10) # returns (carry, digit_sum)
```

```

def sum_by_digits(a0: list[int], b0: list[int]) -> list[int]:
    """
    Sečte dvě celá čísla reprezentovaná seznamy číslic.
    :param a0: seznam číslic prvního čísla
    :param b0: seznam číslic druhého čísla
    :return: seznam číslic součtu
    """
    a = a0.copy()      # to protect from side effects
    b = b0.copy()
    tuples = list(accumulate(zip_longest(a, b, fillvalue=0), func=add_and_carry, initial=
(0,0)))
    tuples.reverse()
    tuples.pop()      # remove initial state
    carry = tuples[0][0]
    result = [carry] if carry != 0 else []
    result += [v for u, v in tuples]
    return result

def main() -> None:
    """
    Příklad použití funkce sum_by_digits
    """
    a0 = [int(c) for c in input()]
    b0 = [int(c) for c in input()]
    print("First number: ", *a0, sep = "")
    print("Second number: ", *b0, sep = "")
    digit_sum = sum_by_digits(a0, b0)
    print(*digit_sum, sep="")
    print("kontrola:")
    a0_int = int("".join([str(d) for d in a0]))
    b0_int = int("".join([str(d) for d in b0]))
    print(a0_int + b0_int)

if __name__ == "__main__":
    main()

```

Náměty pro vlastní cvičení:

- Jak implementovat násobení a dělení
- Jak to pak dát všechno dohromady?
- Umíte vysvětlit AI, co má naprogramovat, abyste dostali kód podle vaší představy?

Domácí úkoly

1. **Inverze slovníku:** Přeargumentovat slovník tak, že se z klíčů stanou hodnoty a z hodnot klíče.
 2. **Pozice prvků ve sloučené posloupnosti:** Máme dvě setříděné posloupnosti a chceme je sloučit do jedné. Máte vypsat indexy ve výsledné posloupnosti, na kterých se otnou jednotlivé prvky.
-